

Koper ali, kot ga imenujejo nekateri pisci, Palada, Egida in Capraria. Pesniki pripovedujejo, kako je jezni Neptun preganjal Palado, zato ker ga je prehitela pri poimenovanju Aten in ker je na svojem ščitu nosila glavo Meduze, njegove ljubljence; sedaj je to grb mesta. Med begom je Atena počila na bregovih naše Rižane, kjer jo je dohitel Neptun. Atena se je pognala v beg, pri tem pa so ji morski valovi izmaknili ščit, ki naj bi se po legendi spremenil v skalo v obliki ščita, na kateri je zraslo mesto. In ker je bil Paladin ščit pokrit s kozjo kožo, grško Egis, so mesto poimenovali Egida in nato Capraria. Zavistneži pa so prebivalce tega velikega mesta poimenovali kar za Kozarje. Taka je torej legenda, mi pa pogledjmo, kako je bilo v resnici. Najverjetneje je Koper zares dobil ime po Paladi, ker je bila njej posvečena skala, na kateri je zrasel, njej je bil posvečen tudi kip pravice med dvema stolpičema na vrhu mestne palače, palača sama pa je bila njen tempelj. Mesto so imenovali tudi Justinopolis in Capodistria. Justinopolis po cesarju Justinu, ki je mesto obnovil, o čemer bomo kasneje še govorili, ime Capodistria pa je mesto dobilo pod beneško oblastjo, ko je postalo središče in glavno mesto Istre. Sicer pa je bil Koper od nekdanj pomembno mesto, kot pišeta Blond ('Med vsemi mesti v Istri je Justinopolis glavno') in Ortelio ('Zelo znan je Justinopolis, ljudsko Capodistria, Plinij pa ga imenuje Egida'). Tudi Peter Pavel Vergerij prvi trdi, da je Koper dobil ime po Rižani bližnji reki, ki je včasih veljala za začetek Istre. Ko smo sedaj prišli do zgraditve mesta, pravim, da so mesto zgradili Kolhijci 500 let pred Rimom, saj je že toliko časa minilo odkar so prišli v Italijo, kot trdi Muzio v svojih rokopisih in zgodovina njihovega prihoda je naslednja. Jazon je odšel v Kolhidijo na območje Skitije v Aziji, da bi se dokopal do zlatega runa. S pomočjo Medeje, hčerke kolhijskega kralja Aieta, mu to uspe, na begu proti domu pa se mu pridruži tudi Medeja. Ogorčeni kralj Aiet pošlje svoje Kolhijce nad Jazona in Argonavte (tako poimenovane po ladji Argo, ki pomeni hiter), z ukazom, naj se nikar ne vračajo brez njegove hčerke. Utrujeni od potovanja in brez vsakega upa, da bi dobili Medejo, so pripotovali po reki Donavi, in ustanovili Koper, Novigrad in Pulj, ki so jim rekli tudi QUIES COLCORUM. Vse to bežno omenjata tudi Plinij v 19. poglavju 3. knjige in Trog v 32. knjigi. Ko se s tem mestom pridruži še Poreč in jih naselijo rimski državljani, postanejo kolonije. Zaradi vojn in pustošenj, ki jih je utrpela Istra, je bilo mesto Koper, kot sem že povedal dolgo nenaseljeno. Tit Livij zato v svoji zgodovini o vojnah z Rimom ne omenja Kopra, temveč samo tri glavna istrska mesta, Mutilo, Faverijo in Nezakcij, ki jih danes ni več. Leta 18 pred rojstvom našega Gospoda so začeli to že močno poraščeno otoško pečino ponovno naseljevati pastirji in ko so na njej zrasle še hiše, so jo, podobno kot pred tem Latini Egida, Slovani imenovali Koper. Leta 44 so prebivalci Kopra, potem ko jih je razvetlila nebeška luč, zavrgli svoje idole in sprejeli edino pravo vero v Jezusa Kristusa, našega Gospoda.

Slovenski prevod: Stari krajepisi Istre (ur. Darko Darovec). Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko; Znanstveno-raziskovalno središče RS Koper; Pokrajinski muzej Koper, 1999, str. 128-9.

O tem koprskem zgodovinarju, ki mu Baccio Ziliotto pripisuje zaslugo, da je v 17. st. zagotovil kontinuiteto kulturne usmeritve, ki je imela močnega predstavnika v Koprčanu Girolamu Muziu (1496-1576). Nicolò Manzuoli se že v predgovoru razkrije kot človek izjemne izvirnosti in trdnih načel. Svoje delo piše leta 1611 in namesto sodobnega sloga pisanja se raje odloči za starinskega. Sam je namreč v vsem človek drugih časov, trden tako v svojih stališčih kot v svojem stilu. Njegova čustva so globoka in neodtuljiva, pri čemer sam svojo vero in domoljubje ne le živi, temveč ju skuša, tako prvo kot drugo, vcepiti v svojega bližnjega, zato vztraja pri njihovem širjenju na vsaki strani svoje knjižice.

B. Ziliotto: Storia letteraria di Trieste e dell'Istria. Trieste: La editoriale libreria, 1924, str. 36.